

דרך ה' פרק ב' שיעור שלישי

למדנו שמגמת השלם חייבת להיות השלמה בערך הנבראים - עד כמה שיכולים להשיג - ושההשלמה צריכה להיות מערך הטוב האמיתי (עד כמה ששלמותו יכולה הגיע אל בעלי הגבול). הנוסחה הזו לכאורה בלתי ניתנת להבנה, אבל אין לנו שום סדר בעולם אם לא נדע להגדיר את הדברים בדיוק.

הבורא לעולם יישאר בלתי גבולי, אנחנו לעולם נישאר בגדרינו הגבוליים. פעולת הבלתי גבול בגבול היא תכלית בריאת העולם.

לעולם לא נשיג את אופן פעולתו, כי היא מוגדר בעצם ההגדרה העצמית שלו, בלתי מושגת. אבל אנחנו יודעים שהוא פועל בנו - הגבוליים, ומשלים אותנו מעניינו העצמי. אנחנו יודעים שאצלנו בסוף זה יתורגם למושגי רוח הקודש ונבואה. גם היום אפשר לתת לזה מושגים: רגע של דבקות, או "רוח הקודש בדרך ההרחבה", כשאדם זוכה להשיג את התורה.

כל מה שאנחנו זוכים לפעולה שלו בנו, פירוש הדבר שהבלתי גבול פעל בנו דרך שאנחנו יכולים להידבק בעניינו.

זה נקרא טובו, עד כמה שאנחנו בכלים שלנו, הכי רחבים שיייתכנו, מסוגלים לקבל. לעולם לא יהיה גבול בעניינו, גם אנחנו לא נהיה בלתי גבוליים, אלא שהבלתי גבול פועל בנו ומדביק אותנו בעניינו.

אחרי זה אנחנו באים לשלב הבא.

אם הבנו שהגדרת האלוקים הוא השלם האבסולוטי, וכל בריאת העולם היא כדי ששלמותו תחול עלינו - למה אם כן העולם צריך לעבור את שלבי העבודה? למה העולם מכיל שלב של פרוזדור, ולא התחלנו ישר בטרקלין?

כולנו יודעים את מה שכתוב בספרים הקדמונים של "נהמא דכיסופא", אבל המושג הזה לכשעצמו אין בו כדי יישוב הלב.

כל המושגים שלי הם מושגים מחודשים של נבראים, אני לא יכול להקיש מהם על פעולתו יתברך. למה שהוא לא יוכל לפעול בי שלמות מוחלטת בלי שאני אהיה צד בעניין?

זו שאלה שנשארת כמשל בעלמא. מתוך שאנחנו רואים שכל העולם שלנו מכיר את המושג של נהמא דכיסופא בכל המישורים - שכל אחד רוצה להיות ראוי לטוב שהוא מקבל, שזו החוקיות בעולם - זה עדיין לא מסביר לנו למה זה נברא כך. המשל הזה מורה לנמשל פנימי, אבל הנמשל לא מובן - למה שלא תגיע אלינו השלמות הפנימית בלי שנצטרך לפעול?

הרמח"ל נותן פה תשובה לשאלה. אין עוד ספר יהודי שטיפל בשאלה הזו. אם היינו יודעים שהנושא בלתי מושג היינו מקבלים ואומרים שאין שום אפשרות שה' הטיל עלינו עבודה אחת קטנה אם היה אפשר לעקוף את הצורך המוחלט בכך. אסור לומר שהבחירה החופשית ניתן היה אחרת, וה' בחר בדרך זו. מי שאומר כך מחרף ומגדף את האלוק בדבר הכי נורא.

הוא מייחס לה' את כל הקושי והצער שקורה בעולם, את כל חילול ה' שקורה בעולם. איך יתכן שכל זה היה לבטלה? אם היה אפשר אחרת, הטוב האמיתי היה בוחר בדרך של קושי ועבודה? בלתי אפשרי שאפשר אחרת.

דברים מוחלטים אי אפשר להגמיש. אי אפשר לנסות לומר שהיה אחרת.

חוק הבחירה שייכת למערכת האבסולוטית, אחרת הטוב האמיתי לא היה מעמיס על האנושות עבודה שגורמת צער וקושי. זה בלתי אפשרי מתמטית. ה' מחוייב לחוק האמת, ה' אלוקים אמת. האמת היא סיבת המציאות. המציאות הנבראת לא יכולה להיות אמת כי היא משתנה, אבל סיבת המציאות, ה' אלוקים אמת זה סיבת המציאות, בלתי גבול ובלתי תלוי בשום חוק. האמת המוחלטת שלו שמעמידה את העולם הגבולי לתכלית העמדת שלמותו המוחלטת בנבראיו המוגבלים, זה נקרא "תורת אמת נתן לנו". זה הארה מעצם אמיתתו.

כל מה שאנחנו מדברים, זה על עצם המושגים המוחלטים שאין בהם שינוי.

אמת היא דבר מוחלט, ה' מחוייב לאמת כי האמת היא האמת בעצמה. האמת היא עצם השלמות האלוקות. אמת זה אבסולוטיות. (לכן זה כואב כל כך שאנשים אומרים "כל אחד והאמת שלו", כאילו אנחנו נמצאים בעולם גמיש שאדם יכול לשחק בו כרצונו).

אנחנו רגילים לעולם הגבולי שלנו, אנחנו צריכים להתרגל לצאת מעולם הגבול שלנו ולהבין שלסיבת הגבול שלנו יש מהות אלוקית שאינה תלויה במישהו שברא אותה. אם כל המערכת הגבולית מושרשת בסיבת הבלתי גבול, אז על הבלתי גבול אין מקום לשאול שאלות של גבול, כי כל מערכת ההבנה שלנו היא גבולית. לאלוקות אין שום מכנה משותף עם הגבול. נפש החיים אומר שצ'לם אלוקים זה שה' נתן לנו כח לפעול מכוחו, הוא נתן לנו את המשך תיקון העולם. זה לא אומר שקיבלנו צ'לם אלוקים, אלא שהתורה אומרת לנו ביטוי לרעיון הזה.

(מי אמר לנו שמותר לנו לדון בסיבת החיוב לעמל? אולי זה דבר שלפנים?)
ה' אמר שהוא נותן לנו את השלמות אם נבחר. אנחנו אכן פטורים מלשאול אם נבין שאין אפשרות אחרת. אם אדם יחשוב בסתר ליבו שה' היה יכול לתת לו את טובו בלעד' זה - אין לו אמן בצורה החריפה ביותר. הוא מייחס לה' את הרוע והחיסרון הקיצוניים ביותר, זה בלתי אפשרי. אם אתה יכול לומר באופן כזה חזק לומר שזו שלמות ואין אחרת כמו הרמב"ם, להגיע לזה בלי ההסבר של הרמח"ל - מה טוב. אבל בתנאי שלא יעשה טובה, שלא ייכנע לאמירה שלדעתו לא צריכים להיכנע בפניה).

אחרי האמת המוחלטת שיש בידינו, נשאלת השאלה: למה הדברים צריכים ללכת בדרך של עבודה? למה ה' לא ברא את העולם שלם מעיקרו?
היתה לנו אפשרות לומר שאנחנו מאמינים שאין אפשרות אחרת, שזה חוק מוכרח. אבל מי שיגיד שזה חוק לא מוכרח ולא יברר - זה נורא ואיום.

(השאלה היא האם הצורך בבחירה הוא דבר מוכרח או מחודש. המסקנה של האדם חייבת להיות שזה מוכרח, כי בחירה מחייבת חיסרון. עצם ההתמודדות והכישלונות שהיא גורמת סותרים אחרת את סיבת המציאות.
אם חוק הבחירה הוא חוק מחודש - זו אמירה לא חוקית. לא יתכן שה' היה מביא קושי לעולם אם זה לא היה צורך מוכרח כדי שהנבראים יקבלו את ההטבה של ה').
אם לא היתה בחירה, האדם היה מוכרח להכיר באמת ולהתענג עליה. באמת עולם השכר יהיה כך, אלו ימים שאין בהם לא זכות ולא חובה. בקרוב נגיע לתום תקופת העבודה. מהאלף השביעי והלאה אין יותר בחירה ועבודה.

אנחנו נהיה שלמים, לא תהיה שאלה של חוסר משמעות ושל שעמום, כי האדם כבר דבק בשלם. הוא לא נמצא במצב יחסי שהוא נתון לתנודות יחסיות, שהוא זקוק לתוכנית כדי לקבל עניין בחיים. אותה מציאות לא יכולה להיות מראשית הבריאה. אבל למה? למה ה' מפקיד בידינו את העבודה?

כולנו מסכימים שחייב להיות שה' עשה את הבחירה כדי לזכות אותנו, אבל אנחנו לא מבינים עדיין למה אי אפשר אחרת. למה ה' הרבה לנו תורה ומצוות עוד יותר כדי להרבות לנו טובה, למה הטובה לא יכולה לבוא ללא עבודה.

הנוסחה של הרמח"ל היא מופלאה באמת, היא לא כתובה בשום ספר אחר. הוא אומר, שאם התוכנית האלוקית להיטיב לנו היתה נשארת ברמה יחסית, דהיינו שה' היה בורא עולם לברוא נבראים הכי שלמים ומתענגים בתוך המציאות המוגבלת שלהם, הנאה במערכת היחסית בלבד - אם העולם היה במעגל הסגור הזה, לא היה שום צורך בבחירה ועבודה.
מכאן ההוכחה שהעולם מיועד למשהו יותר.

מי שתופס את העולם רק כהמלצה אלוקית איך לחיות בעולם הזה, שה' נתן לנו המלצות בסדרי העולם היחסי איך לעבור את העולם בצדק יושר ומוסר - זה מעוות מאוד. אם כל המטרה היא לשמור על העולם שלא יהפוך לג'ונגל, למה לתת לנו בחירה חופשית? למה לשים בנו נשמה? היא רק מפריעה לעולם הזה. די לנו להיות עם נפש שפלה ועם תנאם מקסימליים, בלי שום התמודדות או דילמות. הן רק מפריעות! כל החיים רק קנאה שנאה ותחרות, לאדם אין רגע אחד של נחת מכל מה שיש לו.
הרמח"ל אומר שבאמת לא היה צורך בבחירה ובעבודה למערכת כזו.

אלא שמפני שה' לא הסתפק לתת לנו טוב יחסי, אלא רצה להיטיב לנו מטובו עצמו, שהוא הטוב השלם והאמתי, שרק אם נגיע אל נבואה, למצב של פעולה אלוקית שפועלת בגבול ומדביקה אותו אליו, אם זה היעד של העולם - יעד כזה אי אפשר להשיג אלא על ידי בחירה חופשית.
למה?

מה מבדיל בהגדרה בין שלמות יחסית למוחלטת? ההבדל הוא ששלמות יחסית היא מקרית, ומוחלטת היא אבסולוטית.

הנאה יחסית היא מקרית כי היא לא בעצם, רק אם אדם רעב הוא מרגיש השלמה על ידי האוכל. שלם בעצם זה השלם מצד עצמו. איך אני, שכל הגדרתי יחסית, יכול להידבק בערך מוחלט שהגדרתי שלם בעצם מצד עצמו? אי אפשר שאני אהיה שלם מצד עצמי, זה להפוך אותי להיות כמוהו. כמו שהוא לא יכול להיות חסר, הוא לא יכול להפוך גבול לבלתי גבול. הדרך שבה הנברא יכול במידת האפשרות שלו להידבק בערך המוחלט, היא שגם הוא יקרא שלם מצד עצמו עד כמה שאפשר. אם יניחו לפני ענפים של שלמות מוחלטת ושל חיסרון, ואני אשלול את הרע ואכיר בטוב, אותו טוב שאני קניתי בבחירה החופשית, בו אפשר לקרוא לי שלם מצד עצמי, שהרי אני מצד הבחירה שלי בחרתי בו ואחזתי בו. באותו מידה של בחירה, דמית לערך המוחלט שנקרא שלם מצד עצמו. עכשיו אתה ראוי לקבל את אותה שלמות. עכשיו כשבחרת בטוב המוחלט קנית במידה מסויימת טוב מוחלט בעצם.

כיוון שאנחנו מבינים שתכלית הבריאה היא להיטיב לנו טוב מוחלט - הארת פניו, ולא טוב יחסי, אז אנחנו צריכים להידבק ולהידמות בערך המוחלט כדי להשתייך אליו. אם אני לא אשתייך אלא רק אקבל, אני אשאר בשלמות יחסית, אי אפשר לייחס לו שלמות מוחלטת. כדי שאני אוכל להידבק בערך המוחלט, אני צריך להידמות לערך הזה במידת האפשר. זה לא שהדימוי שלי יהפוך אותי להיות השלם והמוחלט מצד עצמו. אני תמיד אשאר נברא שלא שלם מצד עצמו. אבל באותה בחירה אני יכול להידמות ולהידבק בערך שנקרא שלמות מצד עצמו, שהרי רק אני בחרתי בשלמות הזו, אני השלמתי את עצמי מצד עצמי. אף אחד לא כפה עליי. כל רגע של חיים הוא הזדמנות לאחוז בעוד שלמות, זה לא מאבק חיים בין שחור ולבן. כל רגע יש לנו הזדמנות לאחוז בענפי השלמות מתוך שלילת סדר אלטרנטיבי הפוך. ברגע שאני קונה שלמות, דבקתי בערך המוחלט ונעשיתי בו שלם מצד עצמי באותה מידה של שלמות. ואז, ברגע שהשלמתי את עצמי באותה מידה, אז באותו רגע הנצחתי את עצמי, שהרי דבקתי בערך המוחלט. כיוון שאני שייך אל הערך המוחלט, אז אני שייך אל הערך של "אז תתענג על ה'". הרמח"ל אומר שזה גם התענוג המוחלט, וזה גם העידון הגדול שהוא בלתי נפסק, כי דבקת בערך המוחלט שאין לו גבול, אז אין שום דבר שיכול לייחס אותו, כי התענוג הוא מצד הערך המוחלט. אז יהודי אחד, שעשה מצווה אחת בשלמות, הוא כבר נעשה בן העולם הבא, שהרי הוא דבק באותה שלמות מצד עצמו. בן אנוש גבולי יכול להגיע לדרגת נבואה, היא המקסימום שבעל גבול יכול להשיג. אבל, הוא עדיין בעל מכנה משותף לנו, כי הוא עדיין בעל גבול. אין אפשרות שנהיה שלמים מצד עצמנו, אלא רק על ידי בחירה.

(אבל רק אדם טיפש יבחר בדבר המוגבל?)

ה' רוצה לתת לנו את השלמות יותר משאנחנו רוצים לקבל. אבל הוא מבקש מאתנו שאנחנו נכיר בשלמות המוחלטת ונשתלם בה מצד עצמנו. אם אתה מבין שה' שתל בך את הצורך בבחירה - זה בלתי אפשרי. הצורך בבחירה הוא מוכרח. אחרת היינו יכולים להיות בעלי חיים אינטליגנטיים אבל חסרי יכולת להידבק באלוקים חיים. לזה העולם שלנו יכול להגיע בלי בחירה חופשית. לכן העולם המערבי כל כך מערער על הבחירה, יש לזה היגיון. בעולם שלהם הבחירה באמת מפריעה, אז הם מנסים להפוך אותנו להיות בעלי החיים הכי אינטליגנטיים רק בלי בחירה. הם צודקים! מבחינתם זה הדבר הכי גרוע לעולם. אין דבר יותר גרוע מזה. אבל מה לעשות, הם חיים בסתירה פנימית, מנסים להיפטר מהמתנה שנקראת בחירה חופשית, אבל הם מוכרחים להודות במציאות הבחירה החופשית. כל חברה אנושית מטילה על האדם את כל האחריות, אבל הפילוסופיות מטילות ספק בבחירה החופשית כי זה הדבר הכי אנטי תזה למציאות הגבולית של העולם. יש לזה מקום רק עבור התגלות אלוקית. עולם שלם מבחינתם חי בבחירה והם לא מבינים למה. הם כל כך מסכנים! צריך להבין את הבעיה שהם נתונים בה).

אז למה שאדם לא יגיע לעולם, ידבק בטוב פעם אחת ויחיה לנצח?
 זו באמת היתה התוכנית, אדם הראשון קיבל זמן קצר ואת התנאים הכי אידיאליים, אבל כדי לאזן את הבחירה
 היה צריך את הנחש הערמומי שיוכל לאזן את הבחירה, ואדם בחר ברע. אם הוא היה אוכל מעץ החיים הוא
 היה חי לעולם).

(לעולם לא נשיג איך שלמותו חלה עלינו, אבל זו עובדה. כשהנבואה שרתה על ירמיהו, אלוקים חיים שרה
 עליו והוא ניבא בו, המנבא זה אלוקים חיים והוא מדביק את האדם אליו באופן בלתי ידוע. אבל אתה נשאר
 בעל גבול, אתה נשאר איש בין אנשים. יותר מזה, הנבואה הזו בסוף נהפכת להיות כתיבה על ספר. הנבואה
 היא דבקות אלוקית ממש.

אדם יכול לזכות לרגע של דבקות לפי ערכו בתפילת עמידה, יתכן באמת שאדם משיג לפי ערך יכולתו
 והשגתו.
 אנחנו יודעים שאנחנו תיאורטית יכולים להגיע לרוח הקודש, וקל וחומר לדבקות, שאדם יקבל השראה לפי
 ערך המציאות שלו היום).

(איך אפשר להבין אם כן את ההוא אמינא שמצוות לא צריכות כוונה? איך אדם יכול לפעול שלמות בלי
 ידיעה?)

אם כל השלמות היא רק באמצעות בחירה בין טוב לרע, אז לא מימשת את הבחירה, כי עשיתי את זה בלי
 דעת לכאורה.
 עד כמה שהשגנו את הרעיון של הצו האלוקי להיטיב לנו, איך יתכן שנשתלם אם לא השלמנו את עצמנו מצד
 עצמנו?

אנחנו צריכים לענות ששם מדובר באדם שהיה רוצה לקיים את המצווה כרגע, והוא היה פועל אכן את
 הפעולה כראוי, אלא שנשתכח לו שהיום ראש השנה והייתה חסרה לו רק מודעות בחיבור בין התוצאה
 לפעולה.

המערכת היא פיזיקה אלוקית, אבל היא זקוקה למודעות מינימלית ביותר. אחד אומר שהאיש הזה ודאי רוצה
 לקיים את המצווה, אולי גם אם חסרה לו את המודעות הזו שזו מצווה הוא עדיין משתלם.
 מכל מקום הקושיה היא עדיין קושיה).

(למה אף אחד לא מתמודד עם מצוות תקיעת שופר? למה זה לא קשה?)
 כי אנחנו לא מרגישים כמה הגענו לעולם מוכן. אנחנו באנו אחרי דורות שהכינו לנו את הדרך. כמו שההורה
 מחוייב במצוות חינוך הילד, כי הילד חייב להגיע לעולם של מושגים מוחלטים שמונחים לפניו. כשאנחנו
 באים לעולם עם כל כך הרבה הכנה, אנחנו לא מרגישים את הבחירה הזו.
 האתגר שלנו הוא תמיד מנקודת הבחירה שלנו והלאה, אנחנו מתמודדים על הגבול הבא שצריך לכבוש.
 אדם שמתנתק מהמסורה, באמת עלול להתמודד עם שינה בראש השנה וכד'.
 אדם שמתמודד בשטח קשה מאוד, ברור שהוא כבש את כל מה שמתחת לזה. אבל מה ששומר אותו שם זה
 שהוא מחזיק חזק את הגדר הזה).

אחרי שהבנו את סוד הבחירה, מסביר הרמח"ל שכדי לאפשר את מציאות הבחירה ה' ברא את העולם באופן
 כזה, אלו כבר חוקים מחודשים - חוקי בחירה. זה שהעולם שלנו מותאם לתנאי בחירה, זה כבר באמת תנאים
 שנבראו בבראשית.

החוקים המחודשים הם ענייני שלמות וחיסרון, נראה בהמשך מי מייצגי השלמות והחיסרון.
 ה' ברא בריאה מיוחדת, האדם, המין האנושי הנבחר, שיהיה לו כח נפלא שנקרא כח בחירה.
 האפשרות לבחירה כוללת שתהיה לו זיקה לשני העניינים בשווה, יש לו נשמה שקושרת אותו עם הטוב, וגוף
 שקושר אותו עם החיסרון.

יש לו גם כח בחירה מופלא לבחור בין טוב לרע, ויש לו אמצעים לקנות את השלמות ולהעדיף החסרונות -
 המצוות.
 ואז האדם יהיה ראוי להידבק בטובו.

אם נתבונן רגע במושג הזה שנקרא בחירה חופשית - מי הבוחר?
 יש לי שתי אפשרויות. יש את הגוף הפיזי, "עפר מן האדמה", כולל הנפש השפלה. כל מערכת המידות
 והעניינים הטבעיים, הקומה הראשונה שלי הנפש הזו יודעת רק את מילוי הצרכים. זו הנפש השפלה.

אבל, יש גם "וייפח באפיו נשמת חיים" - זו זיקה אל העליונים, להימשכות אל השלם והמוחלט, (ונראה בהמשך שהייצוג של השלמות הזו אצלנו זה מה שנקרא השכל), וכעת אני מתמודד.

נשאלת השאלה: מי המתמודד, ומי המכריע?

הגוף לא מתמודד, אצלו הכל פשוט, הוא רוצה רק לישון ולאכול. הנשמה לא מתמודדת, היא שלמה. מי מתמודד?

נשאלה עוד שאלה: באיזה כח יש לי כח להכריע?

אם הייתם מוצאים אדם הגון אחד בעולם שלא היה עונה מכח השאלה הזו בלבד "ה' אלוקים אמת" - אז העולם לא הגון.

רק שאלה אנושית כזו מפילה להם הכל. איך פילוסופים רואים מערכת מופלאה כזו של מין אנושי מופלא שיש בו שני צדדים של שני צדדים, עליון ותחתון, מכירים בו לחלוטין, ולא שואלים את השאלה מי המכריע ובאיזה אופן הוא מכריע. הם הרי שופטים את האדם על ההכרעה שלו בין טוב לרע, הם לא אומרים שזה תלוי בדברים אחרים: באקלים, בגנטיקה.

אתה לא מתבייש להאשים את האדם? מאיפה התפתחה היכולת הזו, לבחור בין טוב ורע?

אתה לא יכול לומר שזו יכולת שהתפתחה, הרי זו יכולת לא הישרדותית. מי היה עושה את זה לעצמו?

הם משקרים לעצמם ומנסים לכסות על הבחירה, אבל כולם מכירים בכח הזה.

אף אחד מהם לא מנסה להתבונן בכח הזה, שהוא יצירה אלוקית מופלאה.

יש כאן משהו מופלא ביותר שלא נוכל להבין בכללים שלנו

התשובה באמת היא שנבראנו עם לבוש הנשמה, הרוח. יש בנו חלק ממוצע, שהוא חלק ממרכיבי חיזונית הנשמה שלנו, ששם יש את יכולת ההכרעה, ושם האדם בעצמו בוחר.

גדר האדם זה אותו כח ממוצע, שהוא ממצע בין שני החלקים, וכל פעם הוא מכריע לחלוטין ללא שום גורם. (אמנם יכול להיות שמה שאדם עשה אתמול גורר מצווה, ויכול להיות שהוא קיבל כלים. יש פה המון תנאים שאדם מקבל ויוצר, אבל במקום שבו גדר הבחירה של האדם עומדת - שם יש לו את ההכרעות שלו כאן ועכשיו.)

אדם יכול לחטוא גם מחוסר לקיחת אחריות והתבוננות. זו מודעות לא לקחת אחריות ולהחליט.)

זו נקראת הכרעת הבחירה. גדר האדם זה האדם הבוחר, זה חלק ששורה עליו.

סיכום בקצרה:

לאחר ההסבר שמגמת הבלתי גבול חייבת להיות השלמה בערך הנבראים בשלמותו הוא (את אופן הפעולה אין באפשרותנו להסביר כי היא בלתי מושגת. אנחנו כן יודעים שהוא פועל בנו שלמות שמתורגמת למושגים של רוח הקודש או נבואה, ואותה שלמות המאפשרת לנו להידבק בעניינו היא עד כמה שאנחנו מסוגלים להשיגה), שואל הרמח"ל: אבל למה צריך בשביל זה פעולה מצדנו? למה לא לברוא עולם שכבר תפעל בו שלמות מוחלטת, בלי שהברואים יצטרכו להיות צד בעניין? למה להעביר את העולם כל כך הרבה סבל ומאמץ בשביל אותה שלמות?

למה בכלל לתת לאדם בחירה חופשית?

התשובה הראשונית היא משום נהמא דכיסופא, החוק הטבוע בעולם שאדם מתבייש בקבלת טוב שאין הוא ראוי לו. אבל זה לא עונה, כי הרי זה מושג של מערכת הגבול, מי אמר שזה משליך על פעולתו? למה שזה יעבב אותו מלפעול בנו שלמות? שיבטל את הרגשת הבושה!

הרמח"ל נותן תשובה, אלמלא היה כותב אותה היינו מקבלים ואומרים שלמרות שאין לנו השגה בדבר, מחוייב הדבר שאם ה' הטיל עלינו עבודה וקושי, הם מוכרחים. הבחירה החופשית חייבת להיות שייכת למערכת האבסולוטית - מוכרחת מתמטית - כי אחרת ה' לא היה מעמיס אותה עלינו. כמו שה' מחוייב לאמת כי היא עצם שלמותו האבסולוטית, כך היה עלינו לקבל שזה חוק מוכרח (כי בחירה מחייבת חיסרון, שהרי אחרת אין בחירה. אם זה לא היה חוק מוכרח אלא חלק מהחוקים שנתחדשו בבריאה, זה היה בלתי אפשרי, כי היה יוצא שה' הביא לעולם קושי שלא כדרך מוכרחת לקבלת טובו), שהבחירה הכרחית להידבק בשלמותו.

הרמח"ל עונה שאם התוכנית האלוקית היתה לאפשר לנו טוב יחסי בלבד, אכן לא היה עניין במציאות חיסרון, לא בעבודה ולא בבחירה חופשית. אבל העולם נועד למשהו יותר מכך, התוכנית האלוקית לא נועדה לעזור לנו לשרוד בעולם הזה (כי לא היה אמור להיות בכלל צורך לפעול לשרוד כי המציאות היתה חסרת בחירה או עבודה).

אלא, שה' הרצה להיטיב לנו לא רק טוב יחסי אלא מטובו, ויעד העולם הוא להידבק בבלתי גבול, ואת זה אי אפשר להשיג בלי נבואה.

הרמח"ל מסביר שאי אפשר להשיג שלמות מוחלטת (דהיינו משלמותו) בלי בחירה חופשית, כי בניגוד לשלמות יחסית, שלמות מוחלטת חייבת להיות עצמית. הנאה יחסית היא במקרה, רק כי אדם היה רעב יש לו הנאה מהאכילה. הנאה מוחלטת היא הנאה בעצם, היא מצד שלמות עצמית. אבל הרי נברא לא יכול להיות שלם לחלוטין מצד עצמו, כי אז הוא היה האלוק.

הדרך היחידה שנברא יכול להידבק בערך המוחלט היא אם הוא יקרא שלם מצד עצמו עד כמה שאפשר. דהיינו, האדם היה חייב בהגדרה לקבל אפשרות בחירה, כדי שהטוב האלוקי שהוא ישיג על ידי שלילת הרע והכרה בטוב יקנה לו שלמות מצד עצמו, כי הוא הרי זה שבחר בו. באותו מעשה הוא נעשה ראוי לקבל שלמות, הוא קנה טוב מוחלט בעצם.

אם אדם לא מוסיף אל הטוב אלא רק מקבל ממנו, זו עדיין שלמות יחסית, לא מוחלטת. כדי לדבוק בערך המוחלט יש להידמות לו כמה שאפשר, וככה אדם יכול לדבוק בשלמות מצד עצמו.

כשאדם עושה זאת, הוא בעצם מנציח את עצמו, כי הוא דבק בערך מוחלט. הוא שייך אל הערך של "אז תתענג על ה'", שהוא גם התענוג המוחלט וגם העידון והבלתי נפסק. האדם יהיה שלם, לא תהיה לו שאלה של חוסר משמעות או של שעמום, כי הוא דבק בשלם. הוא כבר לא זקוק לתנודות יחסיות כדי לקבל עניין בחיים.

שלמות מצד עצמו מחייבת בחירה, זו הגדרה מתמטית.

כדי לאפשר את מציאות הבחירה בעולם, ה' ברא בו כשיצר אותו חוקים מחודשים - חוקי בחירה. החוקים האלו הם ענייני שלמות וחסרון.

ה' ברא בריאה מיוחדת - האדם, שיהיה בעל כח בחירה. יש לו זיקה לשני העניינים בשווה, כח בחירה מופלא לבחור בטוב או ברע, ואמצעים לקנות את השלמות - תורה ומצוות. כך נעשה האדם ראוי להידבק בטובו.

באדם ישנם שלושה חלקים: יש את הגוף הפיזי ואיתו הנפש השפלה - הצד הנמוך שבאדם שאחראי על מילוי הצרכים של האדם; יש את הנשמה, הזיקה שמושכת את האדם אל השלם והמוחלט; ויש את הרוח, לבוש הנשמה. זה החלק בו האדם מחליט, ואחרי כל ההשפעות החיצוניות (והפנימיות) האפשריות, בסופו של דבר שם יש את יכולת ההכרעה, שם האדם בוחר במאת האחוזים, ללא שום גורם אחר. זוהי הכרעת הבחירה.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.